

Nyruss. Foto: Lars Strid.

Rösen på Bohus Malmön

På Bohus Malmöns bergshöjder finns inte mindre än 13 bevarade rösen, som är omkring 3 000 år gamla. Rösen på Bohus Malmön är speciella på många sätt. Här finns många rösen på en liten yta och flera av rösen är ovanligt välbevarade. Dessutom har nio av rösen egna namn som upptecknats redan på 1800-talet.

Vad är ett röse?

Rösen är gravar som anlades under bronsåldern, ca 1 700 – 500 f.Kr. Ett röse består av en rundad anläggning av stenar, som byggts upp över en begraven människa. Under början av bronsåldern begravdes den avlidna i en kista och stenar lades över för att bilda ett röse. Från och med ca 1 300 f.Kr. blev kremering vanligt. Då lades den dödas brända ben i en urna och sedan byggdes röset ovanpå. De döda fick med sig gåvor i graven, till exempel smycken, vapen och mat. Ibland har ytterligare gravurnor satts ned i röset efter hand.

Rösen ser idag ofta ut som runda högar med sten, men om vi tittar närmare kan vi ibland se rester av murade kanter som visar att rösen en gång kunde ha haft ett helt annat utseende. Ursprungligen kunde vissa rösen ha en murad avsats, som löpte kring ett välvt mittparti. Murningstekniken kallas för kallmur, vilket innebär att stenar passats samman utan hjälp av murbruk.

Rösen med namn

Att enstaka rösen får ett namn är ganska vanligt, men att hela nio rösen på en liten yta fått egna namn är helt unikt i Bohuslän. Rösen har namn som Stegruss, Stallruss och Mellomeruss, där *russ* är bohuslänskans dialektala ord för röse. På ön finns också fyra avlånga rösen, så kallade långrösen. De kallas för *kämpa* och kan ha murade kanter. Det längsta långröset på ön är 46 meter långt och kallas Nyruss kämpa.

Flera av öns rösen har bevarade konstruktionsdetaljer. I Mellomeruss och i långröset Kämpa finns rester av stenkistor, vilket visar att de anlagts under bronsålderns tidiga skede. Vid exempelvis Grundbergsruss, Grundbergs kämpa och Mellomeruss finns bevarade kallmurade partier. Det bäst bevarade röset är dock Vestreruss, där stora delar av murade partier finns bevarade.

På Bohus Malmön är det tydligt att rösen inte bara var gravar. De ligger på bergshöjder utmed havet och har troligen också markerat vattenvägarna. Gravarna kan ha tjänstgjort som sjömärken och visat sjöfarare att de kommit till befolkade bygder.

Hjälp oss att bevara Bohus Malmöns unika rösen!

Trots den intensiva stenindustrin på ön har de flesta rösen klarat sig undan stora skador från stenbrotten. Tillsammans kan vi hjälpas åt att fortsätta bevarandet av rösen, som är skyddade som fornlämningar enligt Kulturmiljölagen. Det betyder att det är allas vårt ansvar att bevara och skydda dessa lämningar. Avstå från att klättra runt på rösen, eftersom det kan rubba stenarna och skada bevarade kallmurar. Tänk på att det är förbjudet att:

- Skada, rubba eller förstöra fornlämningarna
- Flytta på stenar i eller vid rösen
- Anlägga kummel eller stenhögar på eller omkring rösen
- Elda eller ställa grillar på fornlämningarna

